

евреи и цигани, както с български, така и с турско арабски имена.

През 1925 г. в гр. Ракитово (Пазарджишко) се издига паметник на загиналите по фронтовете през 1912-1918 година. Този паметник, макар и не толкова известен у нас, е може би едно от най-красноречивите свидетелства, че когато трябва да се брани родната земя, религията и етническият произход остават на заден план. На отделни плочи, поставени на различни страни, се изписват имената на загиналите българи, българо-мохамедани и цигани/ роми (Кръстев 2012: 406).

3.6. Циганите/ ромите и закона

Независимо от формата на управление, циганите живеят в държави, където писаният закон управлява обществото. Като част от него те се задължават да спазват това законодателство.

Отделни мъже от тях заемат *служби, свързани прилагането му и наказване на нарушителите*. Още в османския регистър от 1522-1523 г. цигани се записват като субаши (лица с полицейски функции в града), чувари на затвори (охранители на затвори), чувари (пазачи), кетхуди (секретар, кехая), войводи, палачи (Стояновски 1974: 42-43; Бойков 2008: 331-333). Ами Буе, посетил българските земи през 30-те год. на XIX век, посочва, че наред с многото професии упражнявани от циганите, те са и жандарми и палачи. След кървавото потушаване на Априлското въстание през 1876 г. „циганите палачи имаха много работа“. Цигани мюсюлмани са и турски униформени стражари – заптиета. Арестувани въстаници, сред които и Захари Стоянов, се конвоират от Ловеч към Търновския затвор от заптиета „...пomeжду им имаше един циганин, на име Сюлейман, който беше от най-свирепите“ (Каниц 1995: 251; Стоянов 1983: 663).

Цигани са и кехаи, лица назначавани от Османската държава за охрана на селските землища. В Калофер, където има 40 колиби на цигани мохамедани, някои от по-развитичките се навъртат около конака и стават пъдари (Начов 1927: 59). Кехаята в с. Арабаджиево (дн. с. Коларово, Старозагорско) през 60-те-70-те год. на XIX век е от демирджиите – Иван Димитров (Гюзеля). И в първите години след Освобождението по селата остават цигани кехаи (Кънчев 1983: 206; Кънчев 1995: 80).

С възстановяването на българската държавност започва и изграждането на институциите, свързани с охраната на обществения ред и сигурността. Като полицейска сила с военна организация се създава и жандармерията. С приказ на генерал-губернатора на Източна Румелия от 29 април/ 11 май 1879 г. в Сливенска губерния се назначава и един жандарм циганин (Василева 1999: 18).

И в Третата българска държава властите продължават да привличат мъже от етноса при изпълнение на смъртни присъди. Екзекутори на извършителите на атентата от 16 април 1925 г. в църквата „Св. София“